

Jean Monnet Center of Excellence
Research on Crucial Issues of European
Integration

University of Macedonia
Thessaloniki
Greece

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΛΑΝΤΙΚΕΣ
ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Submitted by: Δέσποινα Δαμιανίδου

Supervision: Επίκουρη Καθηγήτρια Μπέλλου Φωτεινή

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. It is an information material and not an academic paper.

Γιατί Ευρωπαϊκή και Υπερατλαντική Άμυνα;

Οι σύγχρονες απειλές έχουν περιπλέξει την πραγματικότητα και απαιτούν μία πιο συντονισμένη και σαφή απάντηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Κανένα κράτος δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει μόνο του τις τρέχουσες προκλήσεις και, ως εκ τούτου, οι Ευρωπαίοι πολίτες αναμένουν από την ΕΕ να αναλάβει το ρόλο του προστάτη. Στο πλαίσιο αυτό, η Ένωση πρέπει να είναι σε θέση να αντιδρά γρήγορα και αποτελεσματικά για να αντιμετωπίζει τις απειλές, προκειμένου να είναι σε θέση να προστατέψει τα συμφέροντά της για την ασφάλεια και να διαφυλάξει το δικαίωμα των πολιτών της να αισθάνονται ασφαλείς. Καθώς ενισχύεται ο ρόλος της ΕΕ στην ασφάλεια και την άμυνα, οι σχέσεις μεταξύ Βορειοατλαντικών εταίρων και η συνεργασία ανάμεσα σε NATO και ΕΕ τίθενται υπό αμφισβήτηση.

Οι Αμυντικές Προκλήσεις του Σήμερα

Υβριδικές Απειλές

Οι υβριδικές απειλές αναφέρονται στη *«χρήση μη κρατικών δρώντων και μέσων για την πρόκληση μη συμβατικών μορφών βίας»*. Η έμμεση δράση είναι η κύρια εκδήλωση αυτών των απειλών και μπορεί να περιλαμβάνει δολοφονίες, διαφθορά, κατασκοπεία, παραπληροφόρηση, χειραγώγηση και οικονομική πίεση, ψευδείς ειδήσεις (fake news), και χειραγώγηση των κοινωνικών μέσων. Ο κύριος σκοπός είναι η αποδυνάμωση της κοινωνίας του αντιπάλου με τρόπο που δίνει τη δυνατότητα σε μια ξένη δύναμη να επωφεληθεί των συνθηκών. Οι υβριδικές επιχειρήσεις αποτελούν συχνά το προοίμιο για πιο έντονες πιέσεις και επιθετικές επιδιώξεις, οι οποίες αποσκοπούν στη διάβρωση της ικανότητας του αντιπάλου να αντισταθεί.

«Ανταγωνιστικοί θεσμοί και επικαλυπτόμενες δικαιοδοσίες, μη κυβερνητικές και ιδιωτικές ομάδες συμφερόντων, ρευστά εδαφικά σύνορα, αυξανόμενη ανισότητα και απομόνωση περιθωριοποιημένων ομάδων, παγκοσμιοποίηση»... αυτή είναι η εικόνα του σημερινού κόσμου που διευκολύνει την ανάδειξη απειλών υβριδικής φύσης. Στο κλίμα αυτό, η ΕΕ αποτελεί μια γόνιμη περιοχή για την ανάπτυξη τέτοιου είδους προκλήσεων. Πρώτον, η ψηφιοποιημένη οικονομία της ηπείρου που προκρίνει την προσέγγιση *laissez-faire* παρέχει μια ποικιλία σημείων-στόχων επίθεσης. Οι ψηφιακές υποδομές δίνουν στους εχθρικούς δρώντες πρόσβαση σε ένα μεγάλο αριθμό δεδομένων και πληροφοριών. Δεύτερον, οι γειτονικές χώρες της οντότητας είναι σήμερα φιλόδοξες δυνάμεις, οι οποίες εφαρμόζουν ασύμμετρες δυνάμεις στην Ευρώπη για να προβάλλουν τη σκληρή και ήπια ισχύ τους. Για παράδειγμα, αυτή η προβολή ισχύος μπορεί να λάβει το χαρακτήρα αποσιώπησης ή εξάλειψης πολιτικών και ιδεολογικών αντιπάλων που ζουν σε ευρωπαϊκά εδάφη. Παρά τη δημιουργία μιας σειράς στρατηγικών πολιτικών για την καταπολέμηση των υβριδικών απειλών, η ανταπόκριση της Ευρώπης είναι ακόμα περιορισμένη και χαρακτηρίζεται από έλλειψη συντονισμού και απουσία μίας ολιστικής προσέγγισης, όπως εξετάζεται στη συνέχεια του κειμένου.

Ενεργειακή Ασφάλεια

Η ασφάλεια όσον αφορά τον ενεργειακό εφοδιασμό αποτελεί κομβικό στοιχείο της μακροπρόθεσμης στρατηγικής της ΕΕ. Η ΕΕ εισάγει περισσότερο από το ήμισυ της συνολικής ενέργειας που καταναλώνει δαπανώντας περίπου 1 δισ. Ευρώ ημερησίως. Η εξάρτηση από εισαγωγές είναι ιδιαίτερα υψηλή όσον αφορά στο αργό πετρέλαιο (90%) και στο φυσικό αέριο (69%). Ορισμένα κράτη μέλη (κ-μ) εξαρτώνται επίσης σε μεγάλο βαθμό

από έναν μόνο προμηθευτή - συμπεριλαμβανομένων ορισμένων που εξαρτώνται εξ' ολοκλήρου από τη Ρωσία - ή από μια μοναδική διαδρομή μεταφοράς. Η διακοπή του εφοδιασμού που προκαλείται από πολιτικά, εμπορικά ζητήματα ή εξαιτίας κατασκευαστικών προβλημάτων δημιουργεί τοποθετεί την ΕΕ σε ένα ευάλωτο περιβάλλον. Για παράδειγμα, μια διαφορά μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας (χώρας διαμετακόμισης) το 2009 άφησε πολλές χώρες της ΕΕ με σοβαρές ελλείψεις.

Έτσι, το 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τη Στρατηγική Ενεργειακής Ασφάλειας θέτοντας ορισμένους στόχους:

- Δοκιμές - Τεστ ενεργειακής ασφάλειας (disruption scenarios)
- Η Ομάδα Συντονισμού για το Φυσικό Αέριο της ΕΕ (EU's Gas Coordination Group) παρακολουθεί τις εξελίξεις στον εφοδιασμό με φυσικό αέριο όλο το χρόνο
- Οι χώρες της ΕΕ κλήθηκαν να καταρτίσουν περιφερειακά σχέδια ετοιμότητας για την ενεργειακή ασφάλεια, τα οποία αναθεωρήθηκαν και εγκρίθηκαν το 2015.
- Μακροπρόθεσμες δράσεις σε 5 βασικούς τομείς:
  1. Αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και επίτευξη των συμφωνηθέντων ενεργειακών στόχων του 2030, δίνοντας προτεραιότητα στον κατασκευαστικό τομέα και στον τομέα της βιομηχανίας όπου καταναλώνεται περίπου το 40% και 25% της συνολικής ενέργειας της ΕΕ αντίστοιχα.
  2. Αύξηση της παραγωγής ενέργειας στην ΕΕ και διαφοροποίηση των προμηθευτριών χωρών και διαδρομών.
  3. Οικοδόμηση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας και αντιμετώπιση της έλλειψης υποδομών για την ταχεία αντίδραση σε περίπτωση προβλήματος ανεφοδιασμού.
  4. Δημιουργία κοινής εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής.
  5. Ενίσχυση των μηχανισμών έκτακτης ανάγκης και προστασία των υποδομών ζωτικής σημασίας.

Σε αυτή τη βάση, η νομοθεσία της ΕΕ δημιουργεί κοινά πρότυπα και δείκτες για τη μέτρηση των σοβαρών απειλών. Το 2017 εισήχθη ένας νέος κανονισμός για την ασφάλεια του φυσικού αερίου, προσθέτοντας την αρχή της αλληλεγγύης: «Οι χώρες της ΕΕ πρέπει να αλληλοβοηθούνται ώστε να εξασφαλίζουν πάντα την παροχή αερίου στους πιο ευάλωτους καταναλωτές».

Εν ολίγοις, οι ενεργειακές πολιτικές των Ευρωπαϊκών κ-μ ενσωματώνουν όλο και περισσότερο την ασφάλεια του εφοδιασμού.

Κυβερνοεπιθέσεις

Έχουν εξελιχθεί σε επιθετικές ενέργειες σχεδιασμένες να επεμβαίνουν στη διαμόρφωση εθνικών ζητημάτων, στη διεξαγωγή δημοψηφισμάτων και εκλογικών διαδικασιών στις ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με την Ευροποι, μεγάλο μέρος αυτών των επιθέσεων είναι αποτέλεσμα κρατικών δράσεων, καθώς η παραπληροφόρηση και η χειραγώγηση μέσω των κοινωνικών μέσων ενημέρωσης μπορούν να εισβάλουν πια βαθιά στην κοινωνία. Για παράδειγμα, στη Γαλλία τα "MacronLeaks" ήταν μια απόπειρα επηρεασμού των Προεδρικών Εκλογών του 2017, που όμως απέτυχε.

Τρομοκρατία και Οργανωμένο Έγκλημα

«Το οργανωμένο έγκλημα είναι η συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας με εγκληματικά μέσα, ενώ η τρομοκρατία είναι η συνέχιση της πολιτικής μέσω της χρήσης αδιάκριτης βίας από μη κρατικούς φορείς». «Οι τρομοκράτες είναι πρόσωπα, ομάδες και κινήματα που απαιτούν αλλαγή των συνθηκών και χρησιμοποιούν τη βία για να επικοινωνήσουν τους σκοπούς τους. Είναι ακριβώς ο συνδυασμός μέσων και σκοπών που προσδίδει το χαρακτηρισμό «τρομοκράτης» και διαφοροποιεί από άλλους κοινωνικούς και πολιτικούς ακτιβιστές». Οι πράξεις τρόμου για τον τρομοκράτη είναι το ισοδύναμο των πράξεων πολέμου για το κράτος και οι τρομοκρατικές επιθέσεις στοχεύουν σε μέγιστο ψυχολογικό αντίκτυπο.

Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος απαιτεί μια πολυμερή και συνεργατική προσέγγιση, δεδομένου ότι η παγκοσμιοποίηση είχε ως καθοριστικό αντίκτυπο τη δημιουργία δικτύων σε διάφορα μέρη του κόσμου, τη διευκόλυνση της επικοινωνίας, τη μεταφορά και τη μετάδοση (ασθενειών, εγκληματικότητας ή βίας). Στο πλαίσιο αυτό, δημιούργησε επίσης διακρατικά δίκτυα τρομοκρατών και οργανωμένων εγκληματιών και ενήργησε ως πολλαπλασιαστής της ισχύος τους, παρέχοντάς τους νέους πόρους και ευκαιρίες. Αυτά τα δίκτυα είναι ιδιαίτερα προσαρμόσιμα, δημιουργώντας συχνά δυσκολεύοντας την αποτελεσματική και άμεση αντίδραση των κυβερνήσεων. Για παράδειγμα, το δίκτυο της Αλ Κάιντα στη Δυτική Ευρώπη είχε δημιουργήσει πυκνές επικοινωνιακές συνδέσεις μεταξύ μεμονωμένων πυρήνων στη Γαλλία, τη Βρετανία, την Ιταλία και την Ισπανία. Τα δίκτυα αυτά προωθούν επίσης τη διακίνηση ναρκωτικών, την διαφθορά, το ξέπλυμα μαύρου χρήματος, το λαθρεμπόριο ανθρώπων (μια δραστηριότητα στην Ευρώπη που είχε διασυνδεθεί με την Ναπολιτάνικη Camorra).

Ρωσική Απειλή

Για την ΕΕ η Ρωσία αποτελεί τον πιο σημαντικό υβριδικό δρώντα, με συχνή συμμετοχή στις πολιτικές διαδικασίες των ευρωπαϊκών κρατών. Στο πλαίσιο αυτό, ο υβριδικός πόλεμος της Ρωσίας στην Ουκρανία και η αποσταθεροποίησή της οδήγησαν τελικά στην προσάρτηση της Κριμαία στις 18 Μαρτίου 2014 και προκάλεσαν την ανησυχία των Ευρωπαίων.

Ωστόσο, η ΕΕ δεν υιοθετεί μια ενιαία αντίληψη όσον αφορά τις προσπάθειες της Ρωσίας να παρέμβει στις ευρωπαϊκές εκλογικές διαδικασίες και τα δημοψηφίσματα. *«Τμήμα των ευρωπαϊκών ελίτ βλέπει παντού τη ρωσική παρέμβαση, ενώ εξίσου μεγάλο τμήμα των πολιτικών ελίτ την αγνοεί».* Για παράδειγμα, μετά την επίθεση του Skripal, ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ (Αυστρία, Κύπρος, Ελλάδα, Ουγγαρία, Σλοβακία και Σλοβενία) δεν προχώρησαν στην απέλαση Ρώσων διπλωματών, ενισχύοντας τη συζήτηση για την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών της ΕΕ και αμφισβητώντας τη συνοχή της Ένωσης.

Η άνοδος της Κίνας

Η κινεζική επιρροή είναι λιγότερο ορατή από τη ρωσική, ωστόσο προκαλεί ανησυχίες. Συνήθως πρόκειται για επιθέσεις στον κυβερνοχώρο κατά βιομηχανιών και ερευνητικών υποδομών ή για στρατηγικές επενδύσεις σε βιομηχανίες βασικών τεχνολογιών. Στην περίπτωση αυτή, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και ορισμένες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις επιδιώκουν μια πιο σκληρή στάση απέναντι στην Κίνα, ιδιαίτερα όσον αφορά στην κατασκοπεία στον κυβερνοχώρο, ενώ άλλοι παράγοντες δεν επιθυμούν να

ενεργήσουν εναντίον της, λόγω φόβου για κινεζικά αντίποινα και μιας πιθανής απώλειας πρόσβασης στις αγορές της χώρας.

Κλιματική Αλλαγή

Η κλιματική αλλαγή παραμένει μια από τις πιο πιεστικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η διεθνής κοινότητα και απαιτεί μία αποτελεσματική απάντηση. Το ζήτημα προκαλεί σημαντικές γεωστρατηγικές, γεωοικονομικές καθώς και διεθνείς συνέπειες, όπως η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, οι μεταβαλλόμενες καιρικές συνθήκες και τα ακραία καιρικά φαινόμενα που δημιουργούν επιστημονικές, τεχνικές, περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις προσαρμοστικότητας στην αλλαγή του κλίματος. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη της επιτυχούς παγκόσμιας συνεργασίας και στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει ο πλανήτης. Η παρουσία της ΕΕ σε διεθνές επίπεδο είναι εμφανής, καθώς παρέχει την υποστήριξή της και παρακολουθεί στενά τις διεθνείς διαπραγματεύσεις για την κλιματική αλλαγή (COP). Σε αυτό το φάσμα, η Ένωση διαδραματίζει ηγετικό ρόλο όσον αφορά στην έρευνα και στην καινοτομία για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, προσπαθώντας να βοηθήσει στον καθορισμό αποτελεσματικών και οικονομικών επιλογών και στην ανάπτυξη τεχνολογικών και κοινωνικοοικονομικών εναλλακτικών.

Εσωτερικές Προκλήσεις

- ❖ **Γήρανση του πληθυσμού**
- ❖ **Μεταναστευτικές ροές.** Η παγκόσμια κινητικότητα είναι ένα εξαιρετικά διαδεδομένο φαινόμενο που εκτείνεται από τον παγκόσμιο τουρισμό έως την εμπορία ανθρώπων και περιλαμβάνει τους πρόσφυγες, τους αιτούντες άσυλο που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους εξαιτίας των κλιματικών αλλαγών, της φτώχειας ή των πολέμων. Αυτή η αναγκαστική κινητικότητα έχει φέρει αλλαγές στις δομές και τους θεσμούς στις παγκόσμιες πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις. Η κατάργηση των εσωτερικών συνόρων της ΕΕ δημιούργησε ανασφάλεια και αμφισβήτηση τη συνεργασία μεταξύ των κρατών. Σε αυτό το πλαίσιο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η επιρροή της διεθνούς τρομοκρατίας στην ανάπτυξη της σχέσης μετανάστευσης-ασφάλειας, λόγω της διαμόρφωσης της κοινής γνώμης: «*κάθε Μουσουλμάνος μπορεί να είναι δυνητικός τρομοκράτης*». Το στερεότυπο αυτό έχει οδηγήσει στην άνοδο της ισλαμοφοβίας εντός της Ευρώπης. Ωστόσο, τα κ-μ, αντί να ακολουθήσουν μια συνεργατική δράση, έχουν καθορίσει μεμονωμένα τις πολιτικές τους λαμβάνοντας υπόψη διαφορετικές παραμέτρους. Για παράδειγμα, από τη μία, η αστάθεια στην περιοχή Βορείου Αφρικής – Μέσης Ανατολής θέτει την Ελλάδα σε εξαιρετικά εκτεθειμένη θέση στις ροές μεταναστών και προσφύγων και ως εκ τούτου η παράνομη μετανάστευση είναι μία από τις κύριες απειλές που υπονομεύουν την εθνική και διεθνή ασφάλεια. Έτσι, Ελλάδα επιδιώκει να ενσωματώσει περαιτέρω τις ευρωπαϊκές πολιτικές προκειμένου να αντιμετωπίσει αυτήν την πρόκληση. Από την άλλη πλευρά, η Γαλλία έκλεισε προσωρινά τα σύνορά της σύντομα μετά την τρομοκρατική επίθεση στο Παρίσι τον Νοέμβριο του 2015.
- ❖ **Ευρωσκεπτικισμός.** Οι οικονομικές και κοινωνικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει η Ένωση αύξησαν τις φωνές των Ευρωσκεπτικιστών. Μετά από μια δεκαετία

οικονομικής κρίσης, τα πολιτικά συστήματα της Ευρώπης είναι φθαρμένα και οι σχέσεις μεταξύ ορισμένων κρατών μελών έχουν επιδεινωθεί.

- ❖ **Η άνοδος του ακροδεξιού λαϊκισμού.** Πρόκειται για ένα είδος αντίδρασης στη μετανάστευση προερχόμενο από τους κόλπους της άκρας δεξιάς που ενισχύεται από την οικονομική κρίση και τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες.
- ❖ **Το Brexit.** Αφενός, η επιλογή του Ηνωμένου Βασιλείου να εγκαταλείψει την ΕΕ δημιουργεί μια σειρά προκλήσεων για την Ένωση:
  - Το Ηνωμένο Βασίλειο κατέχει την 4η θέση όσον αφορά στη συνεισφορά στον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, καθώς το 2,13% του ΑΕΠ του απευθύνεται σε αμυντικά έξοδα και το 22,3% στην αγορά εξοπλισμών. Έτσι, η απουσία της Βρετανίας δημιουργεί ένα χάσμα το οποίο τα υπόλοιπα κράτη δεν φαίνονται πρόθυμα να καλύψουν.
  - Οι βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις είναι έμπειρες και εκπροσωπούν ένα σημαντικό μέρος των υπόλοιπων ευρωπαϊκών δυνάμεων που μπορούν να εργασθούν για εκστρατευτικές επιχειρήσεις. Αυτό το ποιοτικό πλεονέκτημα πηγάζει από το γεγονός ότι η Βρετανία δαπανά 175.000 δολάρια/στρατιώτη, ενώ η ΕΕ των 27 δαπανά μόλις 146.000 δολάρια/στρατιώτη. Έτσι, η βρετανική απόσυρση από τον Κατάλογο Δυνάμεων της ΕΕ (EU's Force Catalogue) θα μπορούσε να δημιουργήσει κενά στις υπάρχουσες δυνατότητες των άλλων κ-μ.
  - Το Ην. Βασίλειο διαθέτει ισχυρά παγκόσμια διπλωματικά δίκτυα, τα οποία θα στερηθεί η ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, το Ην. Βασίλειο έχει παγκόσμιους δεσμούς με την Κοινοπολιτεία και είναι κάτοχος μόνιμης έδρας στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Εφόσον αποχωρήσει από την ΕΕ, τότε η Γαλλία θα είναι το μόνο κ-μμε αυτήν την ιδιότητα.
  - Το Ην. Βασίλειο κατέχει δυσανάλογο μερίδιο ορισμένων στρατηγικών ευρωπαϊκών εξοπλισμών. Για παράδειγμα, διαθέτει το 50% των αεροσκαφών, το 50% των πυρηνικών υποβρυχίων και το 16% των πολεμικών πλοίων επί του συνόλου των ενόπλων δυνάμεων της ΕΕ.

Από την άλλη πλευρά, όμως, η επιλογή του Ην. Βασιλείου να εγκαταλείψει την ΕΕ δεν οδηγεί αναγκαστικά σε εμπόδια, καθώς η χώρα δεν έδειξε ποτέ σημαντική επιθυμία να μοιραστεί τις δυνατότητές της με τα υπόλοιπα κ-μ. Εν αντιθέσει, λοιπόν, η συνεργασία εντός της ΕΕ θα μπορούσε να επιταχυνθεί περισσότερο από ποτέ. Γιατί;

- Συχνά οι Βρετανοί επέλεξαν να εμποδίσουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Δεδομένου ότι δε συνηγορούσαν υπέρ της βαθύτερης αμυντικής συνεργασίας στην ΕΕ, η απουσία του Ην. Βασιλείου θα επιτρέψει στην Ένωση να επιδιώξει πιο ολοκληρωμένη αμυντική συνεργασία πέρα από τη βρετανική παρεμπόδιση και αρνησικυρία.
- Παρά την προαναφερθείσα οικονομική παρουσία του στον προϋπολογισμό της ΕΕ, το Ην. Βασίλειο απέφυγε να υιοθετήσει σημαντική συμμετοχή σε επιχειρήσεις στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) της ΕΕ. Κατά τα τελευταία έτη της συμμετοχής της, η Βρετανία ήταν μόλις ο 5ος μεγαλύτερος

συνεισφέρων στις επιχειρήσεις της ΚΠΑΑ (μετά τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Γερμανία και την Ισπανία), αντιπροσωπεύοντας το 3,6% των συνεισφορών στις στρατιωτικές επιχειρήσεις της ΕΕ. Εντούτοις, σε μια μετά-Brexit εποχή, στην περίπτωση που η Βρετανία επιθυμεί να συμμετάσχει σε συγκεκριμένα προγράμματα, θα μπορούσε να συνάψει συμφωνία με την ΕΕ, δεδομένου ότι και μη κράτη-μέλη έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στις επιχειρήσεις και στα αμυντικά σχέδια της ΚΠΑΑ (π.χ. Νορβηγία).

- Το Ην. Βασίλειο ήταν μια «Ατλαντική» φωνή εντός ΕΕ. Ο ηγετικός ρόλος του στο NATO και η διμερής σχέση του με τις Ηνωμένες Πολιτείες ενίσχυαν τις προσπάθειες διασφάλισης της στενής συνεργασίας NATO-ΕΕ, αλλά και την παρεμπόδιση της βαθύτερης ολοκλήρωσης της ΕΕ που θα μπορούσε να αποσταθεροποιήσει τις ισορροπίες στο εσωτερικό της Ατλαντικής Συμμαχίας. Με την απουσία του Ην. Βασιλείου, τα κ-μ έχουν την ευκαιρία να επιδιώξουν μία βαθύτερη συνεργασία στον τομέα της άμυνας.

Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι οι δύο πλευρές μοιράζονται κοινές ανησυχίες, όπως η ριζοσπαστικοποίηση, η τρομοκρατία, η κυβερνοασφάλεια, η μετανάστευση, η κλιματική αλλαγή και η ανασφάλεια που απορρέουν από τις αντιφατικές δηλώσεις του προέδρου Donald J. Trump σχετικά με την αμυντική συμμαχία του NATO.

Αντιμετώπιση των προκλήσεων: Η πορεία προς την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ)

Οι συγκρούσεις που έλαβαν χώρα στα Βαλκάνια αμέσως μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου κατέδειξαν την ανάγκη για την ΕΕ να διαδραματίσει έναν πιο καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη των συγκρούσεων και τη διαχείριση κρίσεων. Το 1992, συμφωνήθηκαν από τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) τα αποκαλούμενα «**καθήκοντα Petersberg**» (Petersberg Tasks) που το 1999 ενσωματώθηκαν στο άρθρο 17 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕ) με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ. Τα καθήκοντα Petersberg καθόρισαν το είδος της στρατιωτικής δράσης που μπορεί να αναλάβει η ΕΕ σε επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων και αποτέλεσαν μέρος της τότε Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) - σήμερα ΚΠΑΑ. Σύμφωνα με τα καθήκοντα, οι στρατιωτικές μονάδες θα μπορούσαν να αναπτύξουν:

- ανθρωπιστικά και διασωστικά καθήκοντα
- καθήκοντα διατήρησης της ειρήνης
- καθήκοντα δυνάμεων μάχης στη διαχείριση κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης της ειρηνευτικής διαδικασίας

Η **Συνθήκη του Άμστερνταμ** το 1999 κωδικοποίησε νέες δομές για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) της ΕΕ, δημιουργώντας τις βάσεις για τη μετέπειτα Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ και αναβάθμισε το προφίλ της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ δημιουργώντας τη θέση του «Υπατου Εκπροσώπου για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας» δίνοντας

στην ΕΕ τη δυνατότητα να μιλά «με ένα πρόσωπο και μία φωνή σε θέματα εξωτερικής πολιτικής». Ο Χαβιέ Σολάνα της Ισπανίας διορίστηκε Υπάτος Εκπρόσωπος μέχρι το 2009.

Την ίδια χρονιά, κατά τη σύνοδο κορυφής **του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στην Κολωνία (Γερμανία)**, τα ευρωπαϊκά κράτη εξέφρασαν την προθυμία να αναπτύξουν ικανότητες για αυτόνομη δράση, βασισμένες στην αξιόπιστη στρατιωτική ικανότητα και στην ετοιμότητά τους να το πράξουν, ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν σε διεθνείς κρίσεις στις οποίες δεν θα συμμετείχε το ΝΑΤΟ. Αναγνωρίζοντας ότι η ανάπτυξη της ΚΠΑΑ αποτελεί προϋπόθεση για την πλήρη συμμετοχή της Ένωσης στη διεθνή σκηνή, τα κράτη μέλη της ΕΕ συμφώνησαν σχετικά με την ανάγκη θέσπισης θεσμικών ρυθμίσεων για την ανάλυση, το σχεδιασμό και τη διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων και 5 αρχές υιοθετήθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση:

- Η δυνατότητα όλων των κρατών μελών της ΕΕ να συμμετέχουν πλήρως και εξίσου στις επιχειρήσεις της ΕΕ.
- Ρυθμίσεις για τις Ευρωπαϊκές χώρες-μέλη του ΝΑΤΟ που δεν είναι κ-μ της ΕΕ με στόχο την εξασφάλιση της πληρέστερης δυνατής συμμετοχής τους στις επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ.
- Ρυθμίσεις για να διασφαλιστεί ότι όλοι οι συμμετέχοντες σε επιχείρηση υπό την ηγεσία της ΕΕ θα έχουν ίσα δικαιώματα όσον αφορά τη διεξαγωγή της εν λόγω επιχείρησης, με την επιφύλαξη της αρχής της αυτονομίας λήψης αποφάσεων της ΕΕ.
- Την ανάπτυξη αποτελεσματικών αμοιβαίων διαβουλεύσεων, συνεργασίας και διαφάνειας μεταξύ του ΝΑΤΟ και της ΕΕ.
- Τρόποι εξασφάλισης της δυνατότητας συμμετοχής των εταίρων της ΔΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό και για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κρίσεων, το 2000στη **Νίκαια**, η ΕΕ προχώρησε στη δημιουργία των ακόλουθων δομών άμυνας και ασφάλειας:

- Η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (Political and Security Committee)
- Η Στρατιωτική Επιτροπή της ΕΕ (Military Committee of the EU)
- Η Επιτροπή για την Στρατιωτική πτυχή της Διαχείρισης Κρίσεων (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management)
- Η Πολιτικο-Στρατιωτική Ομάδα (Politico-Military Group)
- Η Διεύθυνση Διαχείρισης Κρίσεων και Σχεδιασμού (Crisis Management and Planning Directorate)
- Το Στρατιωτικό Προσωπικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Union Military Staff)
- Η Μόνιμη Δομή Πολιτικού Σχεδιασμού και Δράσης (Civilian Planning and Conduct Capability)
- Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Άμυνας (European Defence Agency)
- Το Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Ασφάλειας και Άμυνας (European Security and Defence College)
- Το Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών (European Institute for Security Studies)
- Το Ευρωπαϊκό Δορυφορικό Κέντρο (European Satellite Centre)
- Το Κέντρο Επιχειρήσεων της ΕΕ (European Operation Centre)

Αργότερα, η **Berlin Plus Agreement** (2003) διαβεβαίωσε ότι η ΕΕ θα χρησιμοποιήσει τις ικανότητες του NATO σε επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της, εξασφαλίζοντας τη συνεργασία και την αποφυγή αλληλοεπικάλυψης μεταξύ των δύο εταίρων. Η επιχείρηση Concordia (2003) και η EUFOR Althea (2004-σήμερα) δρομολογήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας συμφωνίας.

Επίσης, η **Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας (ΕΣΑ)** εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2003, παρέχοντας το εννοιολογικό και θεσμικό πλαίσιο για την ΚΕΠΠΑ. Ο διχασμός ανάμεσα στα κ-μ κατά την αμερικανική εισβολή στο Ιράκ το 2003 υπογράμμισε την ανάγκη για ένα κοινό στρατηγικό όραμα για την ενίσχυση της εσωτερικής συνοχής της Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, ο πρώην Υπάτος Εκπρόσωπος, Χαβιέ Σολάνα, παρουσίασε ένα έγγραφο με τίτλο «Μια Ασφαλής Ευρώπη σε έναν Καλύτερο Κόσμο» (ΕΣΑ), όπου για πρώτη φορά εντοπίζεται το περιβάλλον ασφάλειας της ΕΕ και οι βασικές προκλήσεις ασφάλειας. Το ΕΣΑ αναγνώρισε 5 βασικές απειλές:

- τρομοκρατία
- διάδοση των ΟΜΚ
- περιφερειακές συγκρούσεις
- αποτυχία κρατών (state failure)
- οργανωμένο έγκλημα

Επιπλέον, η ΕΣΑ έδωσε προτεραιότητα στην οικοδόμηση ασφάλειας στη γειτονιά της ΕΕ και αναγνώρισε την αλληλεξάρτηση των διαφόρων προκλήσεων της παγκόσμιας ασφάλειας. Τέλος, υπογράμμισε την αναγκαιότητα ενεργούς συμμετοχής και τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας της ΕΕ ως τρόπων αποτελεσματικής αντιμετώπισης των απειλών.

Τέσσερα χρόνια μετά την υιοθέτηση της ΕΣΑ, ο Υπάτος Εκπρόσωπος ανέλαβε να επανεξετάσει την πρόοδο της εφαρμογής της. Το έγγραφο που προέκυψε από αυτή τη διαδικασία δημοσιεύθηκε το 2008 με τίτλο «Έκθεση για την Εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας: Παροχή ασφάλειας σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο» και επιβεβαίωσε την εγκυρότητα της ΕΣΑ-2003.

Το επόμενο έτος, η Συνθήκη της Λισαβόνας τέθηκε σε ισχύ και αποτέλεσε ορόσημο στην ανάπτυξη της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Η Συνθήκη επέτρεψε τη δημιουργία ενός πλαισίου για τη Μόνιμη Δομημένη Συνεργασία και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερική Δράση (ΕΥΕΔ) υπό την επίβλεψη του Υπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και Αντιπρόεδρου πλέον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και επέκτεινε τα καθήκοντα Petersberg ώστε να περιλαμβάνουν (άρθρο 43.1):

- ανθρωπιστικά και διασωστικά καθήκοντα
- καθήκοντα πρόληψης και διατήρησης της ειρήνης
- καθήκοντα δυνάμεων μάχης στη διαχείριση κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης της ειρηνευτικής διαδικασίας
- κοινές επιχειρήσεις αφοπλισμού
- στρατιωτικές συμβουλές και καθήκοντα βοήθειας
- καθήκοντα σταθεροποίησης μετά τη σύγκρουση

Η συνθήκη ενσωμάτωσε επίσης την Ευρωπαϊκή - σήμερα Κοινή - Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ/ ΚΠΑΑ) και όλες τις εξελίξεις που δέχτηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας το 1999. Για παράδειγμα, η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής, εμπνευσμένη από το άρθρο V της Συνθήκης της ΔΕΕ, προκρίνει πως «εάν ένα κράτος μέλος είναι θύμα ένοπλης επίθεσης στην επικράτειά του, τα άλλα κράτη μέλη έχουν υποχρέωση προς αυτό παροχής βοήθειας και συνδρομής με όλα τα μέσα που κατέχουν, σύμφωνα με το άρθρο 51 [δικαίωμα υπεράσπισης] του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών» (ΣΕΕ άρθρο 42.7).

Επίσης, σε αυτό το πλαίσιο και προκειμένου να συμβάλουν σε ένα νέο στάδιο στην **ανάπτυξη της ΚΠΑΑ, διαμορφώθηκαν και χρησιμοποιούνται ορισμένα εργαλεία:**

❖ Μόνιμη Δομημένη Συνεργασία (ΜΔΣ)

Η Συνθήκη της Λισαβόνας προβλέπει ότι μια ομάδα κρατών μελών μπορεί να ενισχύσει τη συνεργασία της σε θέματα άμυνας με τη δημιουργία μιας μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας (ΣΕΕ, άρθρο 42.6). Έτσι, στις 11 Δεκεμβρίου 2017, το Συμβούλιο εξέδωσε απόφαση για την ίδρυση της ΜΔΣ, όπου συμφώνησαν να συμμετέχουν 25 κ-μ (εκτός από τη Δανία, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο). Μέσω της ΜΔΣ, τα κ-μ αυξάνουν την αποτελεσματικότητά τους στην αντιμετώπιση προκλήσεων ασφάλειας και στην ενίσχυση της αμυντικής συνεργασίας στο πλαίσιο της ΕΕ. Με αυτόν τον τρόπο, η ΜΔΣ είναι το πλαίσιο που θα ενισχύσει την ικανότητα της ΕΕ ως διεθνούς παράγοντα ασφαλείας, θα συμβάλει στην προστασία των πολιτών της Ένωσης και θα μεγιστοποιήσει την αποτελεσματικότητα των αμυντικών δαπανών. Τα έργα που έχει υιοθετήσει το Συμβούλιο οποία περιλαμβάνουν ικανότητες κατάρτισης στον τομέα της ξηράς, του αέρα, της θάλασσας, στρατιωτικές ασκήσεις, άμυνα στον κυβερνοχώρο, επιχειρησιακή ετοιμότητα στον τομέα της άμυνας, κλπ. Πρόσφατα, στις 12 Νοεμβρίου 2019, το Συμβούλιο υιοθέτησε μία νέα ανανεωμένη λίστα 13 νέων έργων υπό τη ΜΔΣ, έτσι ώστε σήμερα συνολικά 47 έργα να έχουν τεθεί σε εφαρμογή. Τα νέα αυτά έργα εστιάζουν σε τομείς όπως ο κυβερνοχώρος, οι καταδύσεις, η τακτική, ιατρική καθώς και χημική, βιολογική, ραδιολογική και πυρηνική άμυνα (CBRND), η ενίσχυση των συνεργατικών ενεργειών της ΕΕ, και η ανάπτυξη ικανοτήτων για θαλάσσιες, εναέριες και διαστημικές επιχειρήσεις.

Εν ολίγοις, η ΜΔΣ θα αποτελέσει οδηγό για την ολοκλήρωση στον τομέα της άμυνας. Οστόσο, η απόφαση συμμετοχής πάρθηκε οικειοθελώς από τα κ-μ και η λήψη αποφάσεων θα παραμείνει στα χέρια τους. Παρόλο που κάθε συμμετέχων παρέχει ένα σχέδιο για τις εθνικές συνεισφορές που συμφωνήθηκαν, η εθνική κυριαρχία παραμένει ανέγγιχτη. Έτσι, οι στρατιωτικές ικανότητες που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της PESCO παραμένουν στα χέρια των κ-μ, τα οποία μπορούν επίσης να τις διαθέσουν σε άλλους φορείς, όπως ο ΟΗΕ και το ΝΑΤΟ. Στις 14 Μαΐου 2019, το Συμβούλιο αξιολόγησε την πρόοδο που σημειώθηκε και συζήτησε την PESCO μετά το πρώτο πλήρες έτος εφαρμογής της. Στο πλαίσιο αυτό, διαπιστώθηκε πρόοδος στους προϋπολογισμούς για την άμυνα (αυξήθηκαν κατά 4,6% το 2019) και στις κοινές αμυντικές επενδύσεις.

❖ Πολιτικές Δυνατότητες (Civilian Capabilities)

Οι πολιτικές ικανότητες βρίσκονται στο επίκεντρο κάθε αποστολής της ΚΠΑΑ της ΕΕ. Ο πρώτος Πολιτικός Πρωταρχικός Στόχος (Civilian Headline Goal – CHG) τέθηκε το 2000 στη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Σάντα Μαρία ντα Φείρα (Πορτογαλία), όπου εντοπίστηκαν 4 τομείς προτεραιότητας για την ΕΕ:

1. Αστυνόμευση: τα κ-μ θα μπορούσαν συλλογικά να παρέχουν έως και 5.000 αστυνομικούς για επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων, με 1.000 αξιωματικούς με υψηλή ετοιμότητα και ικανούς να αναπτυχθούν εντός 30 ημερών. Στα βασικά καθήκοντα περιλαμβάνονται ο έλεγχος, η παροχή συμβουλών και η κατάρτιση και εκπαίδευση της τοπικής αστυνομίας, η πρόληψη ή μετριασμός εσωτερικών κρίσεων και συγκρούσεων, η αποκατάσταση της τάξης μετά από συγκρούσεις. κ.ά.
2. Κράτος δικαίου: Μέχρι το 2003, η ΕΕ θέλησε να έχει στη διάθεσή της 200 δικαστές και εισαγγελείς για τη διεξαγωγή επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων εντός 30 ημερών.
3. Πολιτική διοίκηση
4. Πολιτική προστασία: ομάδες έως 2.000 ατόμων που αναπτύσσονται πολύ σύντομα και περιλαμβάνουν 2-3 ομάδες αξιολόγησης / συντονισμού αποτελούμενες από 10 εμπειρογνώμονες που θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν μέσα σε 3-7 ώρες.

Μετά από τη διάσκεψη Civilian Capabilities Commitment Conferencetου 2004 στις Βρυξέλλες όπου διαπιστώθηκε ότι οι προαναφερόμενοι στόχοι έχουν επιτευχθεί με επιτυχία, ο CHG 2008δημιουργήθηκε για να αυξήσει την προσοχή στην κατάρτιση, τις διαδικασίες στελέχωσης και τον προγραμματισμό των επιχειρήσεων και πρόσθεσε 2 νέες προτεραιότητες:

1. αποστολές παρακολούθησης
2. υποστήριξη των Ειδικών Αντιπροσώπων της ΕΕ

και 2 περιοχές εστίασης:

1. μεταρρύθμιση του τομέα της ασφάλειας (SSR)
2. τον αφοπλισμό, την αποστράτευση και την επανένταξη (DDR)

Το 2010, ακολούθησε ο CHG 2010 δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην πολιτικοστρατιωτική συνεργασία και στη βελτίωση της ετοιμότητας και της ικανότητας ανάπτυξης. Ο CHG 2010 επικεντρώθηκε επίσης στη δημιουργία ομάδων Civilian Response Teams(CRT), μιας ομάδας 100 εμπειρογνομόνων ικανών για άμεση κινητοποίηση

Στη συνέχεια, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τον Δεκέμβριο του 2013, ζήτησε την «ενισχυμένη ανάπτυξη των πολιτικών ικανοτήτων» και υπογράμμισε τη σημασία της «πλήρους εφαρμογής του σχεδίου **Civilian Capability Development Plan** (CCDP)», ενός πλαισίου πολυετούς δράσης που στοχεύει να βοηθήσει τα κ-μ της ΕΕ να αντιμετωπίσουν τις συνεχιζόμενες ελλείψεις των πολιτικών δυνατοτήτων μέσω συγκεκριμένων δράσεων και να μεγιστοποιήσουν την αποδοτική χρήση των πόρων μέσω μιας πιο συνεκτικής και οικονομικά αποδοτικής ανάπτυξης των πολιτικών ικανοτήτων των κ-μ με μια εθνική στρατηγική για την ενίσχυση της εθνικής ανάπτυξης ικανοτήτων για αποστολές ΚΠΑΑ.

Το κύριο όργανο που είναι υπεύθυνο για την εξασφάλιση βιώσιμης διαδικασίας για την ανάπτυξη των μη στρατιωτικών δυνατοτήτων ΚΠΑΑ είναι η Επιτροπή **Committee for Civilian Aspects of Crisis Management** (CIVCOM), η οποία υποστηρίζεται από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Κρίσεων και Σχεδιασμού της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ). Επίσης, η **Civilian Planning and Conduct Capability** (CPCC) αποτελεί τη Διεύθυνση της ΕΥΕΔ που λειτουργεί ως επιχειρησιακό αρχηγείο για τις μη στρατιωτικές αποστολές ΚΠΑΑ, υπό την ηγεσία του Διοικητή Μη Στρατιωτικών Επιχειρήσεων (Civilian Operations Commander)

και υπό την πολιτική καθοδήγηση της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας και του Ύπατου Εκπροσώπου. Η CPCC προωθεί τη σταθερότητα και την ανθεκτικότητα μέσω της ενίσχυσης του κράτους δικαίου σε εύθραυστα περιβάλλοντα, προσφέροντας συμβουλές και κατάρτιση σε τοπικούς εταίρους στην Αφρική, την Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή.

Στις 28 Μαΐου 2018, το Συμβούλιο κατέληξε σε συμπεράσματα για την ενίσχυση της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) και εντόπισε μέτρα για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της πολιτικής ΚΠΑΑ στο πεδίο. Προσδιόρισε επίσης τρόπους με τους οποίους οι μη στρατιωτικές αποστολές θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων ασφάλειας.

Τελικά, στις 19 Νοεμβρίου 2018, το Συμβούλιο και τα κράτη μέλη δεσμεύθηκαν να ενισχύσουν τις μη στρατιωτικές αποστολές ΚΠΑΑ (civilian Common Security and Defence compact) και υιοθέτησαν προτάσεις που θέτουν τις κατευθυντήριες γραμμές για την ενδυνάμωση της δυνατότητας της ΕΕ να αναλαμβάνει μη στρατιωτικές αποστολές διαχείρισης κρίσεων. Κάποιοι από τους κύριους στόχους στο πλαίσιο αυτό είναι:

- Ενίσχυση της αστυνόμευσης, του κράτους δικαίου και της πολιτικής διοίκησης σε εύθραυστες και συγκρουσιακές συνθήκες.
- Ενίσχυση της δυνατότητας ανταπόκρισης μέσω της δυνατότητας αποστολής 200 ατόμων σε κάθε επιχειρησιακή δράση εντός 30 ημερών έπειτα από απόφαση του Συμβουλίου.

❖ Στρατιωτικές Δυνατότητες (Military Capabilities)

Στόχος των στρατιωτικών πρωταρχικών στόχων (HLG) είναι να διασφαλίσουν ότι η ΕΕ διαθέτει τις στρατιωτικές δυνατότητες που απαιτούνται για την εκτέλεση του πλήρους φάσματος των αποστολών που καλύπτονται από τα καθήκοντα Petersberg. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι, τον Δεκέμβριο του 1999, θεσπίστηκε ο λεγόμενος "Πρωταρχικός στόχος του Ελσίνκι", καθορίζοντας, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες στοχεύσεις:

- Συνεργασία εθελοντικά σε επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ: Μέχρι το 2003, τα κ-μ θα πρέπει να μπορούν να αναπτύξουν εντός 60 ημερών και να διατηρήσουν για τουλάχιστον 1 έτος στρατιωτικές δυνάμεις έως 50.000-60.000 ατόμων ικανών να καλύψουν το πλήρες φάσμα των καθηκόντων Petersberg.
- Αυτές οι δυνάμεις θα πρέπει να είναι στρατιωτικά αυτόνομες με τις απαραίτητες ικανότητες διοίκησης και ελέγχου, την υλικοτεχνική στήριξη και άλλες υπηρεσίες υποστήριξης της μάχης.
- Στα πλαίσια του Συμβουλίου θα δημιουργηθούν νέα πολιτικά και στρατιωτικά όργανα και δομές για την εξασφάλιση της απαραίτητης πολιτικής και στρατιωτικής καθοδήγησης σε αυτές τις επιχειρήσεις.

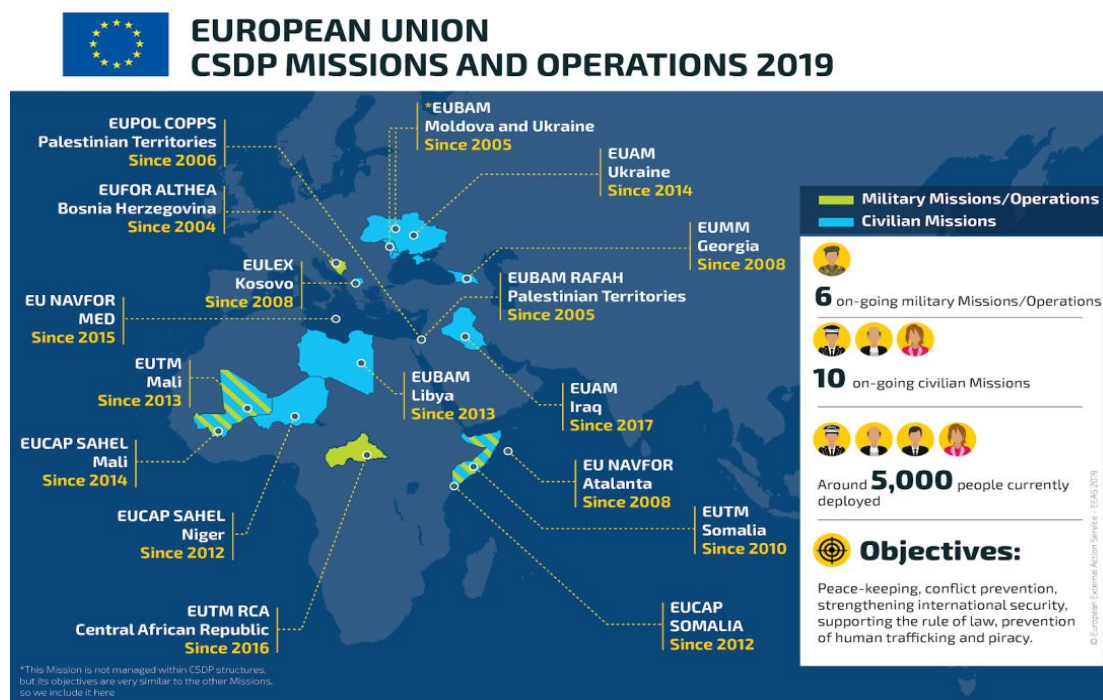
Ωστόσο, η πείρα που αποκτήθηκε από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις EUFOR Concordia και Artemis οδήγησε στην εγκατάλειψη της ποσοτικής εστίασης που προέκρινε ο HLG 2003, δίνοντας βήμα σε μια πιο ολοκληρωμένη και ποιοτική προσέγγιση. Τον Μάιο του 2003, το Συμβούλιο επιβεβαίωσε ότι η ΕΕ έχει τώρα επιχειρησιακές ικανότητες σε όλο το φάσμα των καθηκόντων Petersberg, περιορισμένη και περιορισμένη κυρίως όσον αφορά τον χρόνο ανάπτυξης. Έτσι, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2004 καθόρισε έναν νέο στόχο για τη

βελτίωση των ικανοτήτων, τον HLG 2010, ο οποίος εντόπισε διάφορα στρατηγικά σενάρια, σύμφωνα με τα οποία η ΕΕ θα πρέπει «να μπορεί μέχρι το 2010 να ανταποκριθεί με ταχείες και αποφασιστικές ενέργειες εφαρμόζοντας μια πλήρως συνεκτική προσέγγιση στο σύνολο του φάσματος των ενεργειών διαχείρισης κρίσεων που καλύπτονται από τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση [δηλ τα καθήκοντα Petersberg] ... η ΕΕ πρέπει να είναι σε θέση να ενεργεί πριν από την εμφάνιση κρίσης και η προληπτική δέσμευση μπορεί να αποφύγει την επιδείνωση της κατάστασης. Η ΕΕ πρέπει να διατηρήσει την ικανότητα να διεξάγει ταυτόχρονες επιχειρήσεις, διατηρώντας έτσι ταυτόχρονα διάφορες επιχειρήσεις με διαφορετικά επίπεδα δέσμευσης».

Η έννοια των Ομάδων Μάχης (Battle Groups) ήταν ένα κεντρικό μέρος του HLG2010. Οι ομάδες αυτές δημιουργήθηκαν το 2004 και είναι στρατιωτικές δυνάμεις 1.500 ατόμων που μπορούν να αναπτυχθούν γρήγορα εντός 10 ημερών στο έδαφος και να διατηρηθούν για έως και 30 ημέρες. Στη Διάσκεψη Military Capability Commitment Conference του 2004, τα κ-μ δεσμεύτηκαν να συγκροτήσουν 13 ομάδες μάχης της ΕΕ, με στόχο να έχουν πάντα 2 ομάδες μάχης σε ετοιμότητα. Την 1η Ιανουαρίου 2007, οι δυνάμεις αυτές της ΕΕ έφθασε σε πλήρη λειτουργική ικανότητα. Ωστόσο, δεν έχουν ακόμη αναπτυχθεί λόγω πολιτικών, τεχνικών και οικονομικών εμποδίων. Προκειμένου να ενισχυθούν οι δυνατότητες ταχείας ανταπόκρισης της ΕΕ, οι ηγέτες της συμφώνησαν στις 22 Ιουνίου 2017 να αναλάβουν την ανάπτυξη ομάδων μάχης με κοινό κόστος. Έτσι, η χρηματοδότηση των ομάδων μάχης θα διαχειρίζεται σε επίπεδο ΕΕ μέσω του μηχανισμού Athena σε μόνιμη βάση.

Τέλος, στις 8 Ιουνίου 2017 δημιουργήθηκε η **Military Planning and Conduct Capability** (MPCC), με στόχο να δοθεί η δυνατότητα στην ΕΕ να αντιδρά ταχύτερα και αποτελεσματικότερα ως πάροχος ασφάλειας εκτός των συνόρων της, υπεύθυνη για τη διεξαγωγή μη εκτελεστικών αποστολών (non-executive mission). Ένα χρόνο αργότερα, το Συμβούλιο αποφάσισε να δώσει στην MPCC την πρόσθετη ευθύνη να είναι επίσης έτοιμη να σχεδιάσει και να διεξάγει μία εκτελεστική στρατιωτική επιχείρηση ΚΠΑΑ. Το MPCC είναι μια μόνιμη δομή διοίκησης και ελέγχου στο στρατιωτικό στρατηγικό επίπεδο στο πλαίσιο του Στρατιωτικού Επιτελείου της ΕΕ και δημιουργήθηκε υπό την αρχή της αποφυγής περιττών αλληλοεπικαλύψεων με το NATO.

Η ΕΕ διεξάγει επί του παρόντος 6 στρατιωτικές αποστολές και επιχειρήσεις στη ξηρά και τη θάλασσα και υπάρχουν 10 συνεχιζόμενες μη στρατιωτικές αποστολές σχετικά με τη διαχείριση των συνόρων, την πρόληψη συγκρούσεων, το οργανωμένο έγκλημα και το λαθρεμπόριο, τη μεταρρύθμιση των τομέων εθνικής ασφάλειας ή την παρακολούθηση του δικαστικού συστήματος, που τρέχουν σε Ευρώπη, Αφρική και Μέση Ανατολή.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ (EUGS)

Η Παγκόσμια Στρατηγική για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUGS) ξεκίνησε στα τέλη Ιουνίου του 2016 και αντικατέστησε την ΕΣΑ, λίγες μόλις ημέρες μετά την ανακοίνωση για το δημοψήφισμα του Brexit. Η Ένωση είχε υποφέρει και ήταν η κατάλληλη στιγμή να προβληματιστεί, να επαναπροσδιορίσει το ρόλο και να επανεξετάσουμε τη θέση της στον κόσμο. Ως εκ τούτου, τον Οκτώβριο του 2016 οι υπουργοί Εξωτερικών της ΕΕ αποφάσισαν τις σημαντικότερες στρατηγικές προτεραιότητες (συμπεράσματα του Συμβουλίου) για την εφαρμογή της Παγκόσμιας Στρατηγικής της ΕΕ:

- **Ασφάλεια και Άμυνα.** Βασίστηκαν στο Σχέδιο Εφαρμογής της Υπατου Εκπροσώπου Federica Mogherini για την Ασφάλεια και την Άμυνα και στοχεύουν στη βελτίωση της προστασίας της ΕΕ και των πολιτών της, στη βοήθεια των κυβερνήσεων και των εταιρών στην από κοινού ανάπτυξη στρατιωτικών ικανοτήτων και στην καλύτερη αντιμετώπιση των κρίσεων. Βάσει αυτών, το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την άμυνα προτείνει την οικονομική στήριξη προς τα κ-μ για αποτελεσματικότερη ανάπτυξη ικανοτήτων.
- **Οικοδόμηση του Κράτους και Κοινωνικής Ανθεκτικότητας.** Για να επιτευχθεί αυτό, η ΕΕ στηρίζει τη χρηστή διακυβέρνηση και τους υπεύθυνους θεσμούς και συνεργάζεται με την κοινωνία πολιτών. Η Υπατος Εκπρόσωπος και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησαν μια κοινή στρατηγική σχετικά με την ανθεκτικότητα, η οποία στοχεύει στην περαιτέρω ενίσχυση της κοινής δράσης με στόχο ιδίως τη γειτονιά της ΕΕ.

- Ολοκληρωμένη προσέγγιση των Συγκρούσεων και των Κρίσεων. Αυτό απαιτεί πλήρη δέσμευση σε όλα τα στάδια μιας σύγκρουσης, από την έγκαιρη δράση και την πρόβλεψη έως την στήριξη στις περιόδους μετά τη σύγκρουση.
- Συνεργατική προσέγγιση και Χρηστή Διακυβέρνηση. Με βάση τις θεμελιώδεις αξίες της, η ΕΕ στοχεύει στην προώθηση του διεθνούς δικαίου για τη διατήρηση της ειρήνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αειφόρου ανάπτυξης. Έτσι, η Ένωση δεσμεύεται να μεταρρυθμίσει και να επεκτείνει περαιτέρω το υφιστάμενο σύστημα. Σε αυτό το πλαίσιο, εμπλέκεται σε πολυμερή σχέδια, όπως η Συμφωνία των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή, η μη διάδοση των πυρηνικών όπλων, κ.ά.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων, ορισμένα εργαλεία που χρησιμοποιούνται είναι:

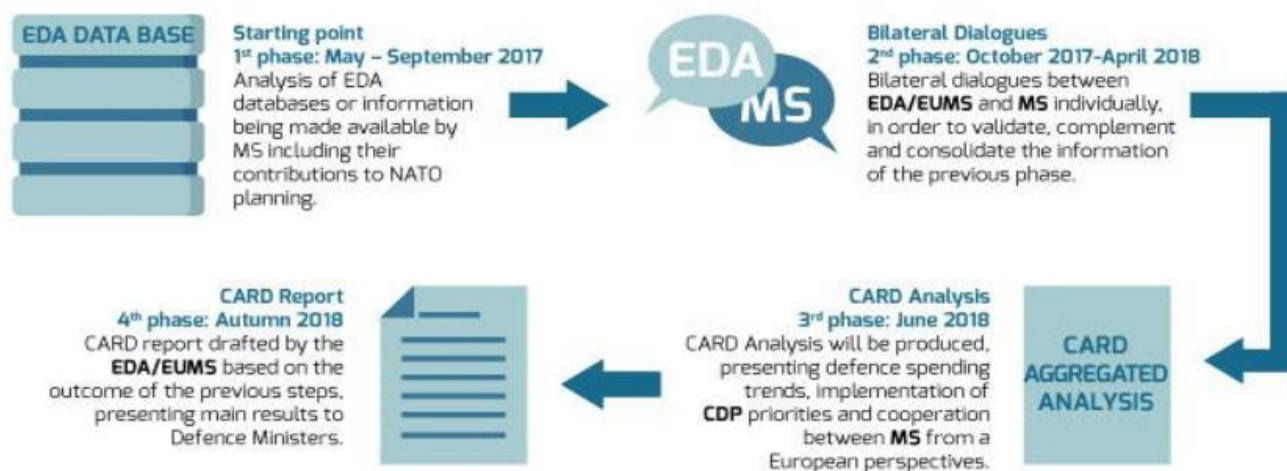
❖ **Συντονισμένη Ετήσια Έκθεση για την Άμυνα/Coordinated Annual Review on Defence CARD)**

Η CARD είναι μία ετήσια έκθεση για την άμυνα που παρέχει μια καλύτερη επισκόπηση σε επίπεδο ΕΕ των αμυντικών δαπανών, των εθνικών επενδύσεων και των ερευνητικών προσπαθειών, και αυξάνει τη διαφάνεια των ευρωπαϊκών αμυντικών δυνατοτήτων. Περιλαμβάνει επίσης την αντιμετώπιση των ελλείψεων· τη βαθύτερη αμυντική συνεργασία· την εξασφάλιση της βέλτιστης χρήσης των σχεδίων των αμυντικών δαπανών. Ο στόχος της CARD είναι *«να αναπτυχθεί, σε εθελοντική βάση, ένας πιο δομημένος τρόπος για την παροχή αναγνωρισμένων ικανοτήτων με μεγαλύτερη διαφάνεια, πολιτική προβολή και δέσμευση των κρατών μελών»*. Η μεθοδολογία που αποκολλουθήθηκε για τη δημιουργία της CARD 2017-2018 στηρίχθηκε σε 4 διαδικαστικά βήματα:

1. Αρχική πληροφόρηση. Περιλαμβάνει μια ανάλυση όλων των σχετικών πληροφοριών της CARD που είναι ήδη διαθέσιμες στις βάσεις δεδομένων του EDA ή των κ-μ.
2. Διμερείς διάλογοι. Ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Ασφάλειας (EDA)¹ ξεκίνησε διμερείς διαλόγους με κάθε κ-μ ξεχωριστά, για να επικυρώσει τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν στην προηγούμενη φάση.
3. Ανάλυση CARD. Μετά την ολοκλήρωση των διμερών διαλόγων, ο EDA συνέταξε και ανέλυσε τις συνεισφορές των κ-μ και κατέληξε σε μια «Ανάλυση CARD», στην οποία παρουσιάστηκαν στοιχεία σχετικά με σχέδια αμυντικών δαπανών, προτεραιότητες, προγράμματα έρευνας στον τομέα της άμυνας και ευκαιρίες αμυντικής συνεργασίας.
4. Έκθεση CARD. Η τελική έκθεση έδειξε μια θετική τάση στις συνολικές αμυντικές δαπάνες των 27 συμμετεχόντων κ-μ κατά την περίοδο 2015-2019, αλλά τόνισε επίσης ότι τα κ-μ εξακολουθούν να εκτελούν αμυντικό σχεδιασμό με εθνική προοπτική. Οι χώρες συνεργάζονται, ωστόσο, απουσιάζει μια συνολική προσέγγιση της ΕΕ. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕ πρέπει να στραφεί από ad hoc πολυεθνικά έργα προς την κατεύθυνση της ευθυγράμμισης του αμυντικού σχεδιασμού του συνόλου των κ-μ.

¹ Ο EDA αποτελεί ευρωπαϊκό θεσμό που υποστηρίζει τις δράσεις για Ευρωπαϊκή Άμυνα. Στο πλαίσιο αυτό, στηρίζει τη διαδικασία σύνθεσης της CARD, χωρίς, ωστόσο, να την έχει ενσωματώσει πλήρως στις δράσεις του.

LIST OF ACRONYMS:

EDA: European Defence Agency
EUMS: European Union Military Staff
MS: Member States
CDP: Capability Development Plan

Πηγή: European Union External Action

❖ Ευρωπαϊκό Αμυντικό Ταμείο (EDF)

Δημιουργήθηκε τον Ιούνιο του 2017 και στοχεύει στην προώθηση της συνεργασίας και της εξοικονόμησης κόστους μεταξύ των κ-μ για την παραγωγή αμυντικής τεχνολογίας και εξοπλισμού. Με τον τρόπο αυτό, η ΕΕ προσπαθεί να δημιουργήσει κίνητρα για τα κ-μ να συνεργαστούν με στόχο την από κοινού ανάπτυξη του αμυντικού εξοπλισμού και της τεχνολογίας μέσω συγχρηματοδότησης από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Έτσι, τόσο ο προϋπολογισμός της Επιτροπής όσο και οι συνεισφορές των κ-μ χρηματοδοτούν κοινά αναπτυξιακά έργα του Ταμείου.

❖ European Peace Facility (EPF)

Πρόκειται για πρόταση της Ύπατου Εκπροσώπου για τη δημιουργία ενός ταμείου που εξαρτάται από τον προϋπολογισμό της Ένωσης, ύψους 10,5 δισεκατομμυρίων ευρώ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η χρηματοδότηση επιχειρησιακών δράσεων στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ που έχουν στρατιωτικές ή αμυντικές συνέπειες. Οι στόχοι του EPF είναι η αύξηση της αποτελεσματικότητας των αμυντικών ενεργειών, εξασφαλίζοντας ότι η χρηματοδότηση της ΕΕ διατίθεται σε μόνιμη βάση. Η χρηματοδότηση επιτυγχάνεται με τη συμβολή των κ-μ της ΕΕ με βάση το Ακαθάριστου Εθνικού Εισόδημα και οι δράσεις που χρηματοδοτούνται αποφασίζονται από το Συμβούλιο και τα κ-μ μέσω μίας επιτροπής διαχείρισης.

A coherent approach from priorities to impact

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση

- ❖ Το 2017, η ΕΕ δημιούργησε τη **Cyber Diplomacy Toolbox**.

Στο πλαίσιο αυτό, η υπηρεσία ασφάλειας της ΕΕ στον κυβερνοχώρο, ο Οργανισμός για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρόκειται να λάβει μια ανανεωμένη και ισχυρότερη εντολή.

- ❖ **Δημόσια Διπλωματία**

Σε έναν συνδεδεμένο κόσμο, είναι σημαντικό να προβάλετε και να επικοινωνείται ένα σαφές όραμα. Η προώθηση προγραμμάτων της ΕΕ, όπως το Erasmus +, το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», ένα πολυμερές πρόγραμμα έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ, αποτελεί σημαντικό κομμάτι της δημόσιας διπλωματίας της ΕΕ. Επιπλέον, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ειρήνη και η ασφάλεια, η ισότητα των φύλων και η χειραφέτηση των γυναικών διαμορφώνουν τις προτεραιότητες της ΕΕ. Η EUGS ορίζει τα βασικά συμφέροντα και τις αρχές της ΕΕ και παρέχει στην Ένωση ένα συλλογικό αίσθημα κατεύθυνσης. Φιλοδοξία της είναι να καταστήσει την Ευρώπη ισχυρότερη ώστε να αποτελέσει «έναν ακόμη πιο ενωμένο δρώντα στην παγκόσμια σκηνή διατηρώντας τους πολίτες ασφαλείς και διαφυλάσσοντας τα συμφέροντα τις αξίες της».

- ❖ **Συνεργασία**

Η ΕΕ πιστεύει σε μια διεθνή κοινότητα όπου η πολυμέρεια είναι πλέον βασική αρχή. Επομένως, η συνεργασία και ο συντονισμός διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην ευρωπαϊκή

προσέγγιση και συνεπώς η ΕΕ επιδιώκει να συνεργάζεται με άλλους εταίρους, όποτε αυτό είναι δυνατό. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η ΕΕ ενισχύει συνεχώς τη συνεργασία της με άλλους διεθνείς και περιφερειακούς δρώντες, όπως το NATO, τον ΟΗΕ ή τον ΟΑΣΕ.

Στο παρόν έγγραφο επιλέχθηκε η εξέταση δύο τέτοιων παραδειγμάτων:

Συνεργασία ΕΕ-NATO

Σε έναν παγκοσμιοποιημένο και τεχνολογικά μεταβαλλόμενο κόσμο και καθώς απομακρύνεται η έννοια του συμβατικού πολέμου, το NATO κινδυνεύει να παραμείνει πίσω ως θεσμός του 20ού αιώνα σε μία αναχρονιστική πολιτική πραγματικότητα. Για να διατηρήσει την ύπαρξή της, η Ατλαντική Συμμαχία θα πρέπει να επιδιώξει τον επαναπροσδιορισμό της και να προσαρμοστεί στο εξελισσόμενο τοπίο απειλών, όντας έτοιμη να υπερασπιστεί τα δίκτυα και τις επιχειρήσεις της ενάντια στην αυξανόμενη πολυπλοκότητα των υβριδικών απειλών και επιθέσεων που αντιμετωπίζει. Οι συνεργατικές σχέσεις αποτελούν μία αναγκαιότητα στην αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

Η συνεργασία ανάμεσα σε NATO και ΕΕ αποτελεί σημαντικό πυλώνα όσον αφορά στην Ευρωπαϊκή άμυνα αλλά και στην ασφάλεια της Συμμαχίας. Στο πλαίσιο αυτό, κοινές διακηρύξεις έχουν υπογραφεί θεσπίζοντας κοινούς στόχους και προτάσεις, ενώ 74 εξειδικευμένες δράσεις βρίσκονται σε διαδικασία εφαρμογής σε διάφορους τομείς υπογραμμίζοντας την προστιθέμενη αξία της συνεργασίας των δύο οργανισμών. Ειδικότερα, στις 8 Ιουλίου 2016 στη Βαρσοβία, υπεγράφη Κοινή Διακήρυξη η οποία έθεσε τα βασικά πεδία ενίσχυσης της συνεργασίας ανάμεσα σε NATO-ΕΕ:

1. Αντιμετώπιση υβριδικών απειλών
2. Επιχειρησιακή δράση (θάλασσα, μετανάστευση)
3. Κυβερνοασφάλεια
4. Αμυντικές δυνατότητες
5. Αμυντική βιομηχανία και έρευνα
6. Ασκήσεις
7. Υποστήριξη της οικοδόμησης δυνατοτήτων των συνεταίρων

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση

Τέσσερις εκθέσεις προόδου ακολούθησαν ώστε να αξιολογήσουν τα όσα επιτεύχθηκαν μέχρι σήμερα. Τον Ιούλιο του 2017, μια δεύτερη Κοινή Διακήρυξη υπεγράφη στις Βρυξέλλες στοχεύοντας στην επιτάχυνση της προόδου της συνεργασίας στους προαναφερθέντες τομείς. Τέλος, τον Ιούλιο του 2018 υιοθετήθηκε μία ακόμη Διακήρυξη αυξάνοντας τους τομείς συνεργασίας:

- στρατιωτική κινητικότητα
- καταπολέμηση της τρομοκρατίας
- ενδυνάμωση της ανθεκτικότητας σε χημικές, βιολογικές, ραδιενεργές και πυρηνικές προκλήσεις
- προώθηση του θεματολογίου πολιτικής Γυναίκες, Ειρήνη και Ασφάλεια

Σήμερα, η συζήτηση που διεξάγεται αφορά το κατά πόσον η κινητικότητα προς μια ευρωπαϊκή άμυνα πρέπει ή όχι να εφαρμοστεί στο πλαίσιο του NATO. Στη βάση αυτή, τα οφέλη από την ενίσχυση ενός ευρωπαϊκού πυλώνα στο πλαίσιο της Ατλαντικής Συμμαχίας φαίνεται να υπερिशύουν:

- Μια ισχυρότερη Ευρώπη σημαίνει ισχυρότερο NATO και η αύξηση των ευρωπαϊκών αμυντικών δαπανών σημαίνει ενίσχυση του ευρωπαϊκού ρόλου στο πλαίσιο του NATO. Ως εκ τούτου, ο ευρωπαϊκός πυλώνας μέσω προγραμμάτων, όπως η PESCO, θα είναι σε θέση να συμβάλει με πιο αποφασιστικό τρόπο στη συλλογική άμυνα της Συμμαχίας. Λαμβάνοντας υπόψη τη σταδιακή απόσυρση αμερικανικών στρατευμάτων από πολλές περιοχές, η ΕΕ πρέπει να προσαρμόσει τις πολιτικές της σε αυτές τις νέες πραγματικότητες και να είναι σε θέση να διαχειρίζεται αυτόνομα κρίσεις και συγκρούσεις.
- Ο συνδυασμός της σκληρής ισχύος του NATO με την ήπια ισχύ της ΕΕ έχει ως αποτέλεσμα την έξυπνη ισχύ.
- Ο πιο ενεργός ρόλος της Ευρώπης θα δώσει στις ΗΠΑ την ευκαιρία να επικεντρωθούν σε άλλους κοινούς δυτικούς στόχους ή/και να κατευθυνθούν προς αμερικανικές προτεραιότητες.

ΟΑΣΕ

Ο ΟΑΣΕ έχει ορίσει την ταυτότητά του και τη δράση του μέσω πολιτικών και στρατιωτικών δεσμεύσεων σε διάφορα μέρη του κόσμου. Οι δραστηριότητές του αποσκοπούν στη βελτίωση της κατάστασης των ατόμων στην ευρύτερη περιοχή και σε διάφορες πτυχές της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής, συμπεριλαμβανομένων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών, της δημοκρατίας και των ελεύθερων εκλογών, του κράτους δικαίου, αλλά και της θρησκευτικής ελευθερίας και της καταπολέμησης της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων.

Η ΕΕ και ο ΟΑΣΕ βρίσκουν κοινό τόπο δράσης για την προστασία και τη διαχείριση των συνόρων, καθώς αποτελεί πρόκληση για τις διμερείς σχέσεις συνεργασίας ή τις συγκρούσεις μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών, των εταίρων και των τρίτων χωρών. Επίσης, μια οικονομική διάσταση αφορά σε ενιαία και συμπληρωματικά συστήματα ελέγχου των συνόρων μέσω της συνεργασίας των συμμετεχόντων κρατών και αποσκοπεί στην πρόληψη των παράνομων οικονομικών δραστηριοτήτων και του παράνομου εμπορίου (ναρκωτικά, διασυνωριακό έγκλημα, εμπορία ανθρώπων). Επιπλέον, για την ασφάλεια των

συνόρων στην Ευρώπη, η σταθερότητα των πρώην συγκρουσιακών περιοχών - μεταξύ των οποίων και τα Δυτικά Βαλκάνια που αντιμετώπισαν πολέμους και εχθροπραξίες, σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κυρώσεις – έχει ιδιαίτερη σημασία. Όπως δραστηριότητες αυτές ο ΟΑΣΕ, ως οργανισμός περιφερειακής συνεργασίας στον τομέα όπως ασφάλειας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συνεργάζεται και βελτιώνει τη συνεργασία με όπως παρόμοιες οργανώσεις που έχουν όπως στόχους, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, τα Ηνωμένα Έθνη και το NATO.

Συμπεράσματα: Περιορισμοί και Προτάσεις

- ❖ Η **στρατηγική κουλτούρα της Ευρώπης** βασίζεται στην αναζήτηση λύσης μέσω του διαλόγου αντί της αντιπαράθεσης. Ωστόσο, βλέποντας συχνά την τακτική αυτή να αποτυγχάνει, ορισμένα κ-μ έχουν αλλάξει την προσέγγισή τους. Έτσι, για να διατηρηθεί ενωμένη η ΕΕ, ένας συνδυασμός των δύο μεθόδων είναι σημαντικός.
- ❖ Εντοπίζεται **έλλειψη μιας ολιστικής προσέγγισης**, δεδομένου ότι οι πόροι, οι αρμοδιότητες και οι πολιτικές επιλογές που επικεντρώνονται σε υβριδικές και άλλες απειλές ποικίλλουν σημαντικά ανάμεσα στα κ-μ της Ένωσης. Ως εκ τούτου, πρέπει να αναδυθούν νέες στρατηγικές, νόμοι, ομάδες εργασίας, πηγές χρηματοδότησης προκειμένου να ενισχυθεί η ασφάλεια και η ανθεκτικότητα της ΕΕ. Ως εκ τούτου, σαφείς, νομικά δεσμευτικοί ορισμοί και ο καθορισμός κοινών προτύπων θα διευκόλυναν τη διασυννοριακή συνεργασία μεταξύ των αρχών. Μια σφαιρική προσέγγιση αποτελεί βασικό πλεονέκτημα για την αντιμετώπιση των πολύπλοκων, πολυεθνικών και πολυδιάστατων κρίσεων και των αυξανόμενων απειλών για την ασφάλεια του σήμερα και του αύριο.
- ❖ Η **έλλειψη αλληλεγγύης** για μια πιο συντονισμένη απάντηση σε επίπεδο ΕΕ είναι σε μεγάλο βαθμό συνέπεια των υβριδικών απειλών. Για παράδειγμα, όταν η υπόθεση της Skripal έγινε δημόσια, τα κράτη εκτός ΕΕ, όπως η Νέα Ζηλανδία, η Αυστραλία, ο Καναδάς και οι ΗΠΑ δημοσίευσαν δηλώσεις προς υποστήριξη της Ολλανδίας, οι οποίες ήταν πιο ισχυρές και καταδικαστικές από αυτές της ΕΕ.
- ❖ **Έλλειψη συντονισμού.** Για παράδειγμα οι μεγαλύτερες χώρες της ΕΕ, η Γαλλία και η Γερμανία, δεν υιοθέτησαν ακόμη την έννοια των υβριδικών απειλών, ενώ κράτη όπως η Αυστρία και η Ιταλία δεν ανησυχούν ακόμη πολύ γι' αυτές. Αντίθετα, ορισμένα κράτη της ΕΕ (Σουηδία, Φινλανδία, Πολωνία, Λιθουανία και Ισπανία) έχουν διορίσει ειδικούς πρεσβευτές για τον συντονισμό των απαντήσεων σε αυτές τις απειλές. Στην πραγματικότητα, πρόκειται κυρίως για κράτη με ιδιαίτερη ανησυχία για τη Ρωσία λόγω γεωγραφικής εγγύτητας, ενώ στην Ισπανία το δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία το 2017 στην Καταλονία ανάγκασε τη χώρα να αναλάβει ταχεία δράση προς αυτήν την κατεύθυνση.
- ❖ Μία **ποικιλία παραγόντων** συμμετέχει στις αμυντικές διαδικασίες: στρατιωτικοί, αστυνομικοί, εθνικές υπηρεσίες, ιδιωτικές εταιρείες, μέσα μαζικής ενημέρωσης, οργανώσεις όπως το NATO και η Europol, κλπ. Οι υπηρεσίες πληροφοριών είναι συνήθως οι πρώτες που εντοπίζουν τις προκλήσεις ασφάλειας, ενώ άλλες δυνάμεις έρευνας, όπως η αστυνομία, στηρίζονται σε αυτές. Ωστόσο, στον σύγχρονο κόσμο μια πολυδιάστατη προσέγγιση της ασφάλειας είναι η μόνη έγκυρη, αποτελεσματική και αξιόπιστη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των απειλών

της ασφάλειας, με σκοπό τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και σταθερότητας, δεδομένης της πολυπλοκότητας των απειλών και των συνεπειών τους.

- ❖ Η **αλληλοεπικάλυψη των βασικών δυνατοτήτων** εμφανίζεται ως απόρροια του προηγούμενου μεταξύ των διαφόρων παραγόντων. Έτσι, ένας σαφής καταμερισμός της εργασίας ή η κοινή δράση με το NATO, η στρατιωτική και η πολιτική ανταλλαγή πληροφοριών μπορούν να εγγυηθούν τη συνολική ετοιμότητα της Ευρώπης για κάθε είδους προκλήσεων, από υβριδικές έως παραδοσιακές στρατιωτικές απειλές, ενώ η ανταλλαγή εμπειρογνομώνων και αξιωματούχων θα μπορούσε να ενισχύσει την ευαισθητοποίηση.
- ❖ Η βασική **έλλειψη πόρων** είναι επίσης ένα κρίσιμο ζήτημα. Η Ευρώπη εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αμερικανική υποστήριξη. Ακόμη και οι καλύτερα εξοπλισμένες υπηρεσίες πληροφοριών της ΕΕ δεν είναι ισάξιες με εκείνες των ΗΠΑ ή της Κίνας. Ωστόσο, σήμερα, ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη και παγκόσμιες ή περιφερειακές δυνάμεις, όπως οι ΗΠΑ, η Ρωσία, η Κίνα και το Ισραήλ, άρχισαν να χρησιμοποιούν περίπλοκα όπλα στον κυβερνοχώρο. Αυτό το βήμα θα άρει επίσης τις ηθικές επιφυλάξεις τρίτων κρατών. Ακόμα, ωστόσο, μένει να δούμε αν αυτές οι πολιτικές μπορούν να δεσμεύσουν όλα τα ευρωπαϊκά κράτη ή αν θα αποτελέσουν προνόμιο των πιο ικανών.
- ❖ Υπάρχει επίσης **έλλειψη εμπιστοσύνης** μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών. Για παράδειγμα, ακόμη και κράτη που μοιράζονται κοινές απόψεις για τη Ρωσική απειλή δεν συνεργάζονται εξ' ολοκλήρου λόγω της διαφορετικής αντίληψης/κατανόησης μιας απειλής.
- ❖ Υπάρχει **έλλειψη ετοιμότητας**, δεδομένου ότι τα κ-μ δεν διαθέτουν εναρμονισμένο πλαίσιο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση και αντιμετώπιση των προκλήσεων. Μια λύση θα ήταν η αύξηση της συνεργασίας με άλλους φιλικούς φορείς. Αυτό θα μπορούσε να εγγυηθεί την ανάπτυξη ικανοτήτων, την προστασία κρίσιμης υποδομής κ.λπ. Λόγου χάρη, η Ευροπολι έχει υποστηρίξει επί μακρόν τον αγώνα των ευρωπαϊκών χωρών κατά των διεθνικών εγκληματικών δραστηριοτήτων. Έτσι, τα μέλη της Ευροπολι μπορούν μέσω μορφών ανταλλαγής δεδομένων να απασχολούνται σε κοινές διασυνοριακές δραστηριότητες.

Δεδομένων των παραπάνω, είναι εξαιρετικά σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η δυναμική εντός της Ένωσης έχει μεταβληθεί, ενώ η περίπτωση του Brexit αναμένεται να αλλάξει την ίδια της τη σύνθεση. Αυτές οι συνθήκες, όμως, αποτελούν ταυτόχρονα προκλήσεις και ευκαιρίες. Σε αυτό το ρευστό πλαίσιο, η ΕΕ και η Ατλαντική Συμμαχία έλαβαν, έχουν λάβει μέτρα για την ευρωπαϊκή άμυνα και την αντιμετώπιση των προκλήσεων με την πρόοδο που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια προς αυτήν την κατεύθυνση να είναι ταχύτερη και σαφέστερη από ποτέ.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- ❖ 'A Global Strategy for the European Union', *European Union*, August 2018, Retrieved from: https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/49323/global-strategy-european-union_en
- ❖ 'A stronger EU on security and defence', *European Union*, November 2018, Retrieved from: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/35285/towards-stronger-eu-security-and-defence_en
- ❖ Adérito Vicente, Effie Charalampaki, et al., *Peace, Security and Defence Cooperation in Post-Brexit Europe*, Springer, 2019.
- ❖ Antonio Missiroli, 'Strategic foresight - and the EU', *European Institute for Security Studies*, 2013.
- ❖ Barry Posen, *Restraint: A New Foundation for US Grand Strategy*, Ithaca, Cornell University Press, New York, 2014.
- ❖ Ben Tonra, 'The Future of EU-UK Security and Defence Cooperation', *Brexit Institute*, 2019.
- ❖ Christian Deubner, *Security and Defence Cooperation in the EU: A Matter of Utility and Choice*, 2018, Nomos, Brussels.
- ❖ 'Climate Action', *European Commission*, Retrieved from: <https://ec.europa.eu/research/environment/index.cfm?pg=climate>
- ❖ 'Coordinated Annual Review on Defence (CARD)', *European Defence Agency*, 2018, Retrieved from: [https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/coordinated-annual-review-on-defence-(card))
- ❖ 'Coordinated Annual Review on Defence (CARD)', *European Union External Action*, 29 November, 2017, Retrieved from: [https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/36453/Coordinated%20Annual%20Review%20on%20Defence%20\(CARD\)](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/36453/Coordinated%20Annual%20Review%20on%20Defence%20(CARD))
- ❖ 'CSDP capabilities', *European Union*, 2016, Retrieved from: https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5393/csdp-capabilities_en
- ❖ 'Cyber defence', *NATO*, September 2019, Retrieved from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm?
- ❖ 'Defence cooperation: Council launches 13 new PESCO projects', *European Council*, 12 November, 2019, Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/11/12/defence-cooperation-council-launches-13-new-pesco-projects/>
- ❖ 'Defence Expenditure of NATO Countries (2011-2018)', [Press Release], *NATO*, July 2018, Retrieved from: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_07/20180709_180710-pr2018-91-en.pdf
- ❖ 'Defence Secretary meets NATO allies to discuss security challenges', Ministry of Defence, *Gov.Uk*, October 2019, Retrieved from: <https://www.gov.uk/government/news/defence-secretary-meets-nato-allies-to-discuss-security-challenges>
- ❖ 'Defending Europe: The European Defence Fund', *European Union*, 2017, Retrieved from: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/defence_fund_factsheet_0_0.pdf

- ❖ Diego A. Ruiz Palmer, 'The Framework Nations Concept and NATO: GameChanger for a New Strategic Era or Missed Opportunity?', [Research Paper], *NATO Defence College*, 2016, 132.
- ❖ 'Diversification of gas supply sources and routes', *European Commission*, Retrieved from: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-security/diversification-of-gas-supply-sources-and-routes>
- ❖ 'Do Nuclear Weapons Matter', *Foreign Affairs*, November/December 2018, 97, 6
- ❖ Emma Beswick, 'EU countries increase military spending due to 'growing perceptions of Russia threat': report', *Euronews*, July 2019, Retrieved from: <https://www.euronews.com/2019/04/29/eu-countries-increase-military-spending-due-to-growing-perceptions-of-russia-threat-report>
- ❖ 'Energy security in Europe', *SIPRI*, Retrieved from: <https://www.sipri.org/research/conflict-peace-and-security/europe/energy-security-europe>
- ❖ 'Energy security strategy', *European Commission*, Retrieved from: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy-and-energy-union/energy-security-strategy>
- ❖ 'EU cooperation on security and defence', *European Union*, Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/defence-security/>
- ❖ 'European Peace Facility', *European Union*, 2018, Retrieved from: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/mff_dpeacefacility_v3_eu.pdf
- ❖ Gustav Gressel, 'Protecting Europe Against Hybrid Threats', *European Council of Foreign Relations*, June 2019.
- ❖ Haidi Willmot, Scott Sheeran and Lisa Sharland, 'Safety and Security Challenges in UN Peace Operations', *International Peace Institute*, 2015, Retrieved from: <https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2015/07/IPI-E-pub-Safety-and-Security-in-Peace-Ops.pdf>
- ❖ Herbert Salber and Alice Ackermann, *The OSCE's Comprehensive Approach to Border Security and Management: Yearbook on the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)*, Institute for Peace Research and Security Policy at the University of Hamburg, 2009, 15, pp.289-290.
- ❖ John R. Deni, 'Culture, institutions and defence cuts: overcoming challenges in operational energy security', *Journal of Transatlantic Studies*, 2012, 10, 4, pp. 296-410, Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14794012.2012.734674>
- ❖ "Joint Declaration on EU-NATO Cooperation", *NATO*, July 2018, Retrieved from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156626.htm
- ❖ Kathryn Urban, 'Beyond collective defense: How NATO can lead on 21st century challenges', *Atlantic Council*, April 2019, Retrieved from: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/beyond-collective-defense-how-nato-can-lead-on-21st-century-challenges/>
- ❖ Michael E. Smith, 'Implementing the Global Strategy Where It Matters Most: The EU's Credibility Deficit and the European Neighbourhood', *Contemporary Security Policy*, 2016, 37, 3.
- ❖ Mirjana Stolic-Srdanov (ed.), 'The OSCE and contemporary security challenges: A collection of essays', *Organization for Security and Co-operation in Europe: Mission to Serbia*, Retrieved from: <https://www.osce.org/serbia/216966?download=true>

- ❖ 'NATO Cyber Defence', NATO, February 2019, Retrieved from: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_02/20190208_1902-factsheet-cyber-defence-en.pdf
- ❖ Patricia A. Weitsman, *Waging War: Alliances, Coalitions, and Institutions Of Interstate Violence*, Stanford University Press, Stanford, 2013.
- ❖ 'Permanent Structured Cooperation - PESCO', *European Union*, May 2019, Retrieved from: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/pesco_factsheet_may_2019.pdf
- ❖ 'Remarks by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the press conference following the Foreign Affairs Council (defence)', *European Union*, 12 November, 2019, Retrieved from: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/70324/remarks-high-representativevice-president-federica-mogherini-press-conference-following_en
- ❖ Sarah Kreps, 'When Does the Mission Determine the Coalition? The Logic of Multilateral Intervention and the Case of Afghanistan', *Security Studies*, 2008, 17, 3
- ❖ 'Shaping of a Common Security and Defence Policy', *European Union*, 2016, Retrieved from: https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5388/shaping-common-security-and-defence-policy_en
- ❖ Stephen M. Saideman, 'The Ambivalent Coalition: Doing the Least One Can Do Against the Islamic State', *Contemporary Security Policy*, 2016, 37, 2, pp. 289–305.
- ❖ Sven Biscop, 'All or nothing? The EU Global Strategy and defence policy after the Brexit', *Contemporary Security Policy*, Routledge, 2016, 37, 3, pp. 431-445.
- ❖ Sven Biscop, *Peace without Money, War without Americans. Can European Strategy Cope?*, Asghate, Abingdon, 2015.
- ❖ 'The Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC)', *European Union*, Retrieved from: https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5438_en
- ❖ 'The Military Planning and Conduct Capability', *European Union*, 2018, Retrieved from: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/mpcc_factsheet_november_2018.pdf
- ❖ Ανδρέας Κιντής, 'NATO-ΕΠΑΑ', 2007, Retrieved from: <https://docplayer.gr/2219776-Nato-epaa-andreas-kintis.html>
- ❖ 'Μια Ευρώπη που προστατεύει: η ΕΕ καταβάλλει προσπάθειες για να ενισχύσει την ανθεκτικότητα και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα τις υβριδικές απειλές', [Δελτίο Τύπου], *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*, 13 Ιουνίου 2018.